

Paweł ANTKOWIAK, Łukasz SCHEFFS

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Perspektywy edukacyjne i zawodowe jako zadanie władz samorządowych w regionie północno-wschodniej Wielkopolski

Wprowadzenie

W tym roku obchodzimy 25 lat funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce. Jednym z najważniejszych zadań realizowanych na każdym szczeblu trójszczeblowego podziału terytorialnego jest oświata. Stanowi ona bardzo często największą część w budżecie danej jednostki samorządu terytorialnego, zarówno po stronie dochodów, jak i wydatków. Nie ulega również wątpliwości, że dbałość o system edukacji jest jednym z najważniejszych zadań samorządowych. Nadto zaś – dobre kształcenie – stanowi podstawę rozwoju danego obszaru. Bardzo często dostępność edukacji warunkuje również decyzje młodych ludzi o migracji wewnętrznej i zewnętrznej.

Stąd też zespół autorów podjął się trudnego zadania, jakim było przeprowadzenie badań dotyczących oceny oferty edukacyjnej i perspektyw zawodowych młodych ludzi w regionie północno-wschodniej Wielkopolski. W szczególności interesowała nas ocena działań władz samorządowych w tym zakresie, a także kooperacja podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych w tym obszarze. Ważnym wątkiem poruszonym w prowadzonych badaniach była również atrakcyjność danego obszaru w różnych jego aspektach.

Wyniki przeprowadzonych badań stanowią dobrą podstawę dla władz samorządowych do podjęcia działań zmierzających do rozbudowy czy uatrakcyjnienia oferty edukacyjnej oraz prowadzenia rozsądnej polityki rozwojowej opierającej się w dużej mierze na potencjale młodych ludzi. Skutkiem takiej polityki może być pozostanie młodych ludzi w miejscu ich zamieszkania, co stanowi wartość nie tylko dla jednostki samorządu terytorialnego (generując dochody budżetowe), ale dla całej społeczności lokalnej.

Socjalizacja

Pojęcie socjalizacji wprowadzili do nauk społecznych socjologowie w końcu XIX wieku. Oczywiście nie oznacza to, że wcześniej nie interesowano się zagadnieniami związanymi z procesami adaptacji cywilizacyjnej czy społecznej. Niemniej dopiero pojawienie się tego terminu dało impuls do rozwoju całej subdyscypliny, którą *de facto* trudno przypisać jednej tylko dyscyplinie wiedzy. Współcześnie – wobec wielości per-

spektyw teoretycznych¹ – przyjąć można, że na kształtowanie osobowości danej jednostki oddziałują zarówno czynniki społeczne, kulturowe i psychiczne (genetyczne, osobowe). Dlatego też na potrzeby dalszej analizy przyjmujemy, iż:

- społeczeństwo wywiera realny wpływ na rozwój osobowości;
- a istota ludzka staje się podmiotem zdolnym do działania społecznego tylko przez przystosowanie do środowiska oraz przez aktywne działanie w jego obrębie.

Niemniej przedmiotem naszego zainteresowania będzie jedynie wąski wycinek złożonego i wcale nie łatwego zagadnienia socjalizacji. Interesować nas będzie opinia ludzi młodych (wciąż podlegających socjalizacji szkolnej) na temat sytuacji społeczno-gospodarczej w miejscu ich zamieszkania, ze szczególnym uwzględnieniem perspektyw edukacyjnych i zawodowych². Zasadniczym celem prowadzonego badania ankietowego było bowiem uzyskanie odpowiedzi na pytanie: *Jaka jest rzeczywista ocena sytuacji społeczno-gospodarczej oraz perspektyw edukacyjnych i zawodowych w północno-wschodniej Wielkopolsce³ wśród młodzieży szkół gimnazjalnych?*

Inspiracją do podjęcia się tego badania była m.in. dyskusja dotycząca przyszłości ludzi młodych (Pawelski, 2012, s. 99–117). Tę zaś zainaugurowała publikacja i prezentacja raportu przygotowanego na zlecenie Kancelarii Prezesa Rady Ministrów – *Młodzi 2011* (Szafranec, 2011). Nas szczególnie interesowało to czy prawdziwa jest teza o negatywnej selekcji jaka dokonuje się na wsi i w małych miasteczkach, gdzie ze względu na niewielkie szanse edukacyjne i rozwój kariery zawodowej, pozostają jedynie najmniej zaradni (Kłopot, 2011, s. 89). Jednocześnie chcieliśmy zbadać czy ludzie młodzi – gimnazjaliści klas trzecich, ze względu na własny rozwój i zaawansowanie procesu socjalizacji, są w stanie realnie ocenić swoje szanse i określić plany na bliższą i dalszą przyszłość. Poszukiwanie odpowiedzi na te pytania uznaliśmy za o tyle istotne, że na stałe powiązane z koncepcją rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i tego co określa się mianem postawy uczestniczącej. To ostatnie jest o tyle ważne, że ma z kolei niebagatelny wpływ na rozwój aktywności obywatelskiej, a docelowo samorządności, jako takiej.

Założenia i struktura przeprowadzonego badania oraz charakterystyka badanej grupy

W trakcie przygotowań do przeprowadzenia badań ankietowych najistotniejsze do rozstrzygnięcia były dwie kwestie. Po pierwsze, należało dokonać wyboru grupy docel-

¹ W literaturze przedmiotu wyodrębnia się m.in. nurt biologiczny, społeczny, koncepcje psychoanalityczną, teorie rozwoju poznawczego, teorię uczenia się czy wreszcie ujęcie socjalizacji jako procesu komunikowania (Lévi-Strauss, 1969).

² Należy zaznaczyć, że prezentowane w artykule wyniki badań własnych stanowią fragment większych badań prowadzonych w ramach projektu „Bądź gotowy na zmianę” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego (Nr PO KL.08.01.02-30-018/11). W niniejszym opracowaniu przedstawione zostały jedynie te dane, które dotyczą sytuacji społeczno-gospodarczej regionu północno-wschodniej Wielkopolski rzutuującej na perspektywy edukacyjne i zawodowe młodzieży gimnazjalnej.

³ Region północno-wschodniej Wielkopolski to teren powiatów: kolskiego, konińskiego ziemskiego i miasta Konina, słupeckiego, tureckiego, wrzesińskiego oraz gnieźnieńskiego.

lowej, w której prowadzone miały być badania ankietowe; po drugie określić szczegółowy przedmiot badania i przygotować stosowny formularz ankiety.

W toku rozważań uznaliśmy, że zasadne będzie przeprowadzenie badania ankietowego w trzecich klasach szkół gimnazjalnych. Decyzja ta motywowana była przede wszystkim tym, że uczniowie tych klas są w tym momencie życia, w którym za chwilę podejmować będą najważniejsze decyzje, w większości przypadków rzutujące później na ich dalszy rozwój edukacyjny oraz zawodowy. Jest to moment, w którym decydować będą o wyborze szkoły ponadgimnazjalnej, profilując tym samym swoją ścieżkę edukacyjną. W dłuższej perspektywie część z nich będzie również decydować o wyborze kierunku studiów, a w konsekwencji o wyborze zawodu. W tej fazie badania zastosowano celowy dobór próby badawczej⁴.

Z uwagi na ograniczenia czasowe należało także dokonać wyboru poszczególnych szkół, które miałyby wziąć udział w badaniu. Ustaliliśmy, że badanie powinno zostać przeprowadzone w dwóch gimnazjach w każdym z siedmiu, wybranych wcześniej powiatów, czyli gnieźnieńskim, kolskim, konińskim, mieście Koninie, słupeckim, tureckim oraz wrzesińskim. W Koninie, z uwagi na specyfikę regionu i uwarunkowania historyczne, badanie zostało przeprowadzone łącznie dla powiatu ziemskiego i miasta na prawach powiatu. W tym przypadku zastosowano losowy dobór próby badawczej⁵ i skorzystano z elektronicznej wyszukiwarki placówek szkolnych funkcjonującej w ramach Centrum Informatycznego Edukacji (*System Informacji Oświatowej*).

W efekcie w całym badaniu zastosowano celowo-losowy dobór próby badawczej, a więc początkowo celowo dokonano wyboru grupy docelowej, a następnie losowo wyboru konkretnych szkół do udziału w badaniu ankietowym. Dokonano wyboru dwunastu placówek szkolnych:

- powiat gnieźnieński:
  - Gimnazjum nr 1 im. Zjazdu Gnieźnieńskiego, ul. Św. Jana 2a, 62-200 Gniezno;
  - Gimnazjum im. Adama Borysa, ul. Poznańska 47, 62-230 Witkowo;
- powiat kolski:
  - Gimnazjum nr 3 w Kole im. Jana Pawła II, ul. Poniatowskiego 22, 62-600 Koło;
  - Gimnazjum w Babiaku im. Konstytucji 3 maja, ul. Poznańska 22a, 62-620 Babiak;
- powiat koniński i miasto Konin:
  - Gimnazjum nr 1 im. Jana Pawła II, ul. Benesza 2, 62-500 Konin;
  - Gimnazjum nr 2 im. Polskich Alpinistów, ul. Turkusowa 1a, 62-504 Konin;
- powiat słupecki:
  - Gimnazjum im. Janusza Korczaka w Strzałkowie, ul. Ostrowska 8b, 62-420 Strzałkowo;
  - Gimnazjum im. Polskich Olimpijczyków, ul. Szkolna 4, 62-402 Ostrowite;
- powiat turecki:

⁴ Dobór celowy polega na wyborze osób, które ze względu na swoją wiedzę i doświadczenie mogą udzielić informacji niezbędnych, aby znaleźć odpowiedź na pytania badawcze. Dlatego precyzyjne określenie przedmiotu i celów badania ma kluczowe znaczenie dla prawidłowego określenia kryteriów doboru respondentów (*Dobór respondentów*).

⁵ Dobór losowy polega na tym, że każda jednostka zbiorowości generalnej ma jednakową szansę dostania się do próby (Chodubski, 2008, s. 114–132; por. Łuszczyński, 2005, s. 34–75; Ostasiewicz, 2011).

- Gimnazjum w Zespole Szkolno-Gimnazjalnym w Brudzewie, ul. Powstańców Wielkopolskich 35, 62-720 Brudzew;
- Gimnazjum im. Powstańców 1863 r., ul. Nortowska 1, 62-740 Tuliszków;
- powiat wrzesiński:
  - Gimnazjum nr 1 im. Mikołaja Kopernika we Wrześni, ul. Kosynierów 32, 62-300 Września;
  - Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego w Miłosławiu, ul. Poznańska 1a, 62-320 Miłosław⁶.

Ankieta rozdawana była na zajęciach uczniom trzecich klas, we wskazanych wyżej placówkach w ścisłej współpracy z dyrekcją szkoły⁷. Łącznie w całym badaniu zebrano 1021 kompletnie wypełnionych arkuszy ankiety⁸. W poszczególnych powiatach sytuacja wyglądała następująco:

- powiat gnieźnieński – 304 – 29,77%;
- powiat kolski – 79 – 7,74%;
- powiat koniński i miasto Konin – 177 – 17,34%;
- powiat słupecki – 171 – 16,75%;
- powiat turecki – 114 – 11,16%;
- powiat wrzesiński – 176 – 17,24%⁹.

Badanie przeprowadzone zostało metodą sondażową, przy wykorzystaniu technik ankietowania¹⁰. Narzędziem natomiast był anonimowy kwestionariusz ankiety¹¹. Ankieta składała się z 30 pytań, z czego:

⁶ Należy dodać, że zdarzyły się placówki, które wylosowano, ale nie uzyskano zgody na przeprowadzenie badań. W tej sytuacji losowano kolejną szkołę. Taka sytuacja miała miejsce trzykrotnie.

⁷ Autorzy badania pragną bardzo serdecznie podziękować za okazaną życzliwość i pomoc dyrektorom placówek, w których prowadzone były badania. Bez ich wsparcia i chęci współpracy realizacja zamierzonego celu badawczego byłaby niemożliwa.

⁸ Należy podkreślić, że w rzeczywistości zebrano 1043 ankiety, jednak ze względu na niekompletność 22 formularzy ankiety (zostały one wypełnione częściowo lub też w ogóle niewypełnione) pod uwagę brano jedynie kompletne ankiety w liczbie 1021.

⁹ Liczba zebranych ankiet w poszczególnych powiatach nie wynika z celowego działania autorów badań, lecz z losowania poszczególnych placówek. Otóż ilość klas trzecich oraz ich liczebność w efekcie dały taki wynik procentowy.

¹⁰ Należy powiedzieć, że badanie nie jest reprezentatywne dla całego środowiska młodzieży gimnazjalnej. Wyników tych nie można zatem odnosić do całej populacji uczniów trzecich klas gimnazjum w regionie północno-wschodniej Wielkopolski. Charakter prowadzonego badania pozwala jednak na wyciąganie generalnych wniosków dotyczących oceny możliwości edukacyjnych i zawodowych w regionie północno-wschodniej Wielkopolski.

¹¹ Ankieta jest jednym z typów wywiadu pisemnego, gdzie odpowiednio skategoryzowany kwestionariusz, nazywany ankietą, wypełnia respondent (Chodubski, 2008, s. 91). Ankieta polega na rozprowadzaniu (w różny sposób, przez kontakt z badanymi w trakcie rozdawania ankiet, przez ankieterów, przez prasę, pocztę itp.) kwestionariusza ankiety i później, po wypełnieniu go przez badanego, zebrania (w różny sposób techniczny) tych kwestionariuszy. Technika kwestionariusza ankiety polega na zadawaniu pytań w celu uzyskania odpowiedzi na temat badanego przedmiotu. Pytania w kwestionariuszu mogą być pytaniami otwartymi lub zamkniętymi. Pytania otwarte zakładają, że możliwa jest na nie dowolna odpowiedź. W przypadku pytań zamkniętych badany wskazuje odpowiedź spośród kilku podanych w kwestionariuszu. Stosuje się również pytania półotwarte, w których przygotowane są z góry warianty odpowiedzi oraz pozostawiona jest pewna swoboda respondentom, która np. umożliwia im uzasadnienie swojej odpowiedzi. Inną grupę pytań w ankiecie stanowią pytania odnoszące się do osoby badanego (pytania metryczkowe). Wśród nich występują pytania o wiek,

- pytania od 1 do 26 to pytania merytoryczne, w tym:
  - 21 pytań zamkniętych, z tym, że w trzech z nich respondent miał możliwość wpisania własnej odpowiedzi spoza zaproponowanego katalogu wariantów;
  - 5 pytań otwartych;
- pytania od 27 do 30 to tzw. pytania metryczkowe, w których zapytano o wiek, płeć, główne źródło utrzymania rodziny oraz najwyższe wykształcenie w rodzinie.

W badaniu tym zapytano o najbardziej elementarne zagadnienia dotyczące regionu ze szczególnym uwzględnieniem edukacji i rozwoju zawodowego.

Zanim przedstawione zostaną wyniki przeprowadzonego badania należy scharakteryzować badaną grupę respondentów. Jak już była o tym mowa wcześniej w badaniu wzięły udział 1043 osoby, z czego na potrzeby niniejszego opracowania wzięto pod uwagę 1021 prawidłowo wypełnionych ankiet.

Wśród ankietowanych dominowały kobiety (54,75%), mieszkańcy miasta (55,63%), których rodzice pracują na etacie (60,53%) i legitymują się wykształceniem średnim (36,43%) lub wyższym (35,26%). Szczegółową charakterystykę badanej grupy uczniów szkół gimnazjalnych zawiera tabela 1.

Tabela 1

Charakterystyka badanej grupy uczniów szkół gimnazjalnych

Płeć			
kobieta		mężczyzna	
54,75%		45,25%	
Miejsce zamieszkania			
miasto		wieś	
55,63%		44,37%	
Główne źródło utrzymania rodziny (rodziców)			
praca na etacie	własna firma	gospodarstwo rolne	pomoc społeczna (zasiłki)
60,53%	21,25%	11,85%	6,37%
Najwyższe wykształcenie w rodzinie (jednego lub obojga rodziców)			
podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe
3,53%	24,78%	36,43%	35,26%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wyniki przeprowadzonego badania

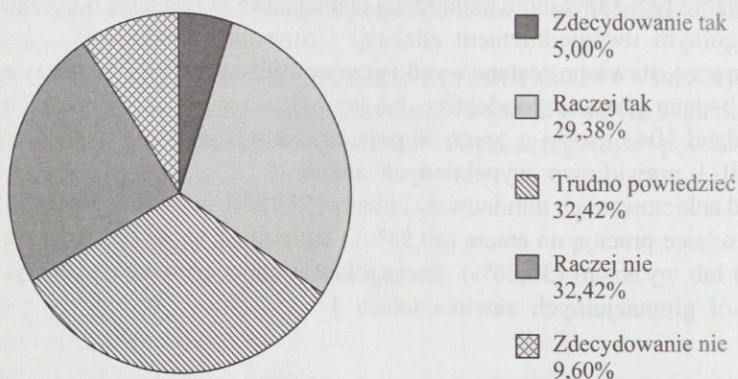
Pytanie pierwsze brzmiało: *Czy Twoim zdaniem powiat X^{12} jest regionem o korzystnych możliwościach rozwoju gospodarczego (tworzenie nowych miejsc pracy, inwestycje, rozbudowa przemysłu i rozwój różnorodnych usług dla mieszkańców)?* Odpowiedzi uc-

pleć czy stopień wykształcenia (Wódz, 2000, s. 165; więcej na temat prowadzenia badań empirycznych: Sztumski, 1999; Wywiad kwestionariuszowy, 1983; Nowak, 1970).

¹² W tym miejscu występowała nazwa powiatu, w którym prowadzono badanie. W przypadku Konina i powiatu konińskiego odpowiedzi traktowano łącznie.

niów rozkładają się proporcjonalnie, bowiem 1/3 pytaných osób udzieliła odpowiedzi zdecydowanie tak i raczej tak, 1/3 trudno powiedzieć i 1/3 raczej nie oraz zdecydowanie nie. Oznacza to, że obraz danego regionu w oczach młodzieży gimnazjalnej jest bardzo niejednoznaczny. Szczegółowe zestawienie odpowiedzi respondentów pokazuje wykres 1.

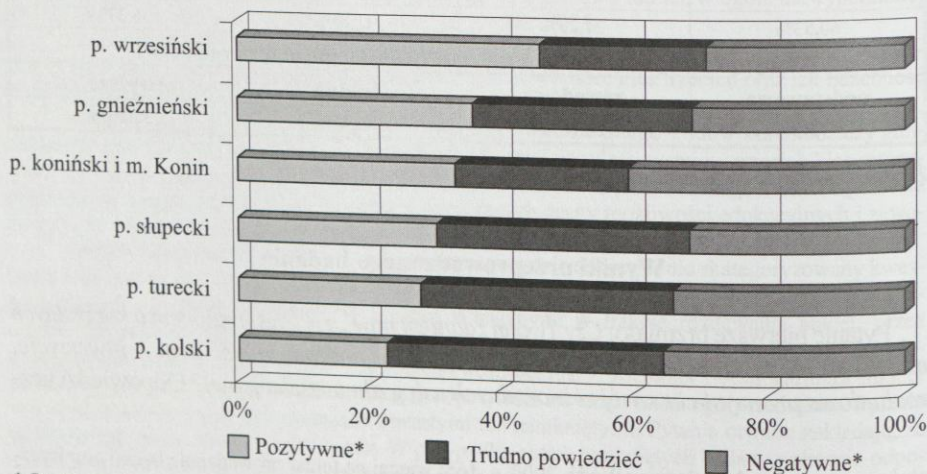
Wykres 1. Odpowiedzi uczniów na pytanie 1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Warto również dodać, że najkorzystniej ocenione zostały powiaty wrzesiński oraz gnieźnieński jako te, które posiadają korzystne możliwości rozwoju gospodarczego. Najmniej pozytywnych odpowiedzi udzielili uczniowie z powiatu kolskiego i tureckiego. Warto również zaznaczyć, że najwięcej negatywnych opinii odnotowano w powiecie konińskim i mieście Koninie. Szczegółowe zestawienie odpowiedzi respondentów z uwzględnieniem powiatów pokazuje wykres 2.

Wykres 2. Odpowiedzi na pytanie 1 z uwzględnieniem powiatów

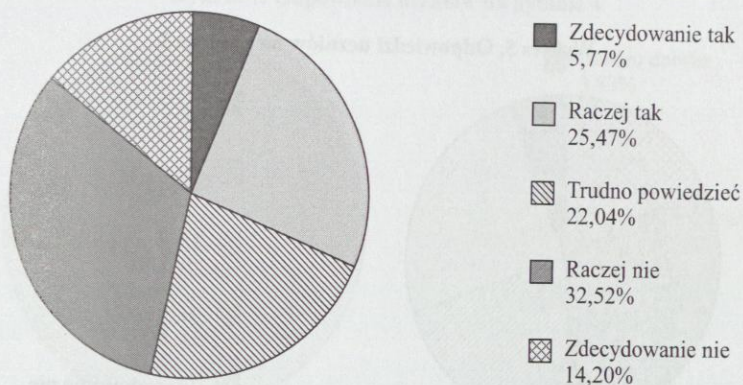

* Oceny pozytywne oznaczają sumę odpowiedzi: zdecydowanie tak i raczej tak, a oceny negatywne sumę odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie. Podobnie będzie w przypadku kolejnych pytań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W punkcie drugim zapytano respondentów: *Czy Twoim zdaniem powiat X jest regionem atrakcyjnym turystycznie?* Blisko połowa pytaných osób uznaje, że jej region nie jest atrakcyjny turystycznie, a co trzeci pytaný uznaje, że posiada on walory turystyczne. Odpowiedzi respondentów pokazuje wykres 3.

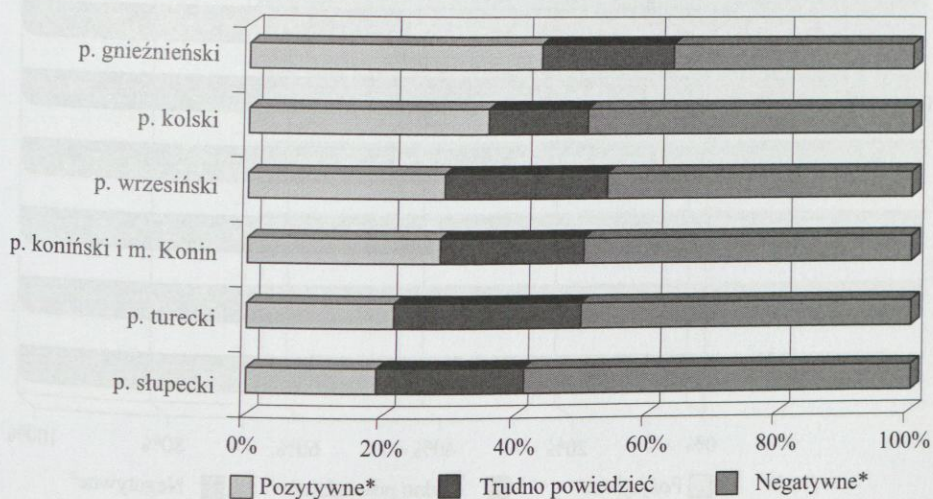
Wykres 3. Odpowiedzi uczniów na pytanie 2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Potencjał turystyczny najlepiej oceniono w powiecie gnieźnieńskim, gdzie bogata historia i szlaki turystyczne odgrywają znaczącą rolę. Zdecydowanie najgorzej zaś oceniono potencjał turystyczny w powiecie słupeckim, bowiem niespełna 19% respondentów uznała, że powiat posiada walory dobre turystyczne. Szczegółowe zestawienie odpowiedzi respondentów z uwzględnieniem powiatów pokazuje wykres 4.

Wykres 4. Odpowiedzi na pytanie 2 z uwzględnieniem powiatów

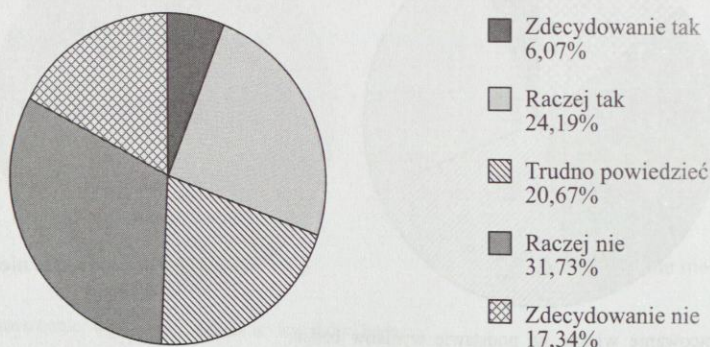

* Oceny pozytywne oznaczają sumę odpowiedzi: zdecydowanie tak i raczej tak, a oceny negatywne sumę odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie. Podobnie będzie w przypadku kolejnych pytań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Pytanie trzecie brzmiało: *Czy Twoim zdaniem powiat X jest regionem, który oferuje dużo atrakcji kulturalnych i rozrywkowych, w szczególności dla osób w Twoim wieku?* Blisko połowa pytaných uczniów uznała, że w ich miejscu zamieszkania nie ma wielu ofert kulturalnych i rozrywkowych, w szczególności dla osób w ich wieku. Co trzecia pytana osoba była odmiennego zdania, a co piąty pytany nie był w stanie określić jasno swojego stanowiska. Odpowiedzi respondentów obrazuje wykres 5.

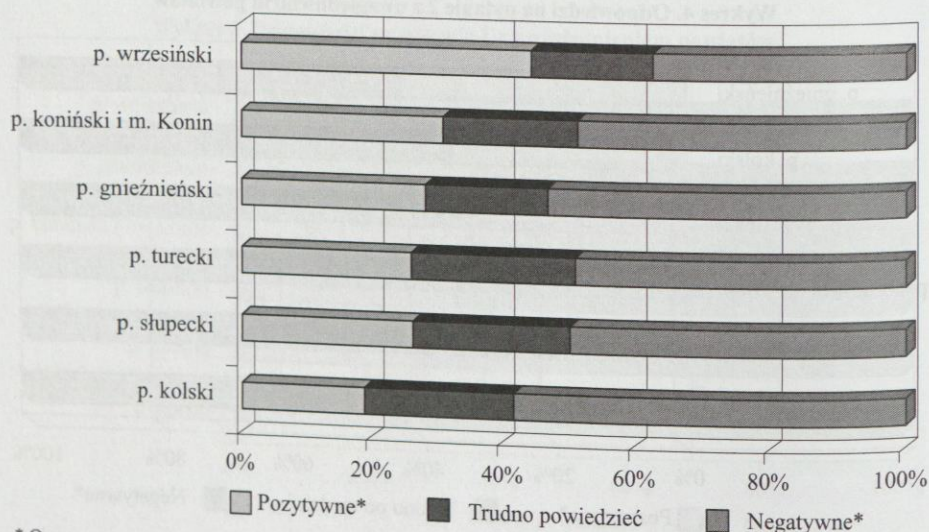
Wykres 5. Odpowiedzi uczniów na pytanie 3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Najkorzystniej spośród wszystkich powiatów oceniono ofertę kulturalną i rozrywkową w powiecie wrzesińskim. Najgorszą opinię wyrazili natomiast uczniowie gimnazjów w powiecie kolskim, co szczegółowo ilustruje wykres 6.

Wykres 6. Odpowiedzi na pytanie 3 z uwzględnieniem powiatów

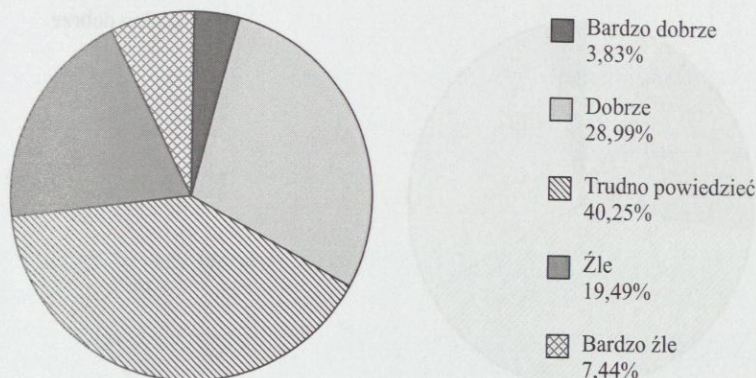

* Oceny pozytywne oznaczają sumę odpowiedzi: zdecydowanie tak i raczej tak, a oceny negatywne sumę odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie. Podobnie będzie w przypadku kolejnych pytań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W czwartym punkcie formularza ankiety zapytano uczniów: *Jak oceniasz działania władz lokalnych (wójtów, burmistrzów, prezydentów, starostów, rad gmin i radę powiatu) w powiecie X w kwestii rozwoju gospodarczego całego regionu?* Najwięcej uczniów nie potrafiło jasno określić swojego stanowiska, natomiast oceny pozytywne nieznacznie przewyższają oceny negatywne, co ilustruje wykres 7.

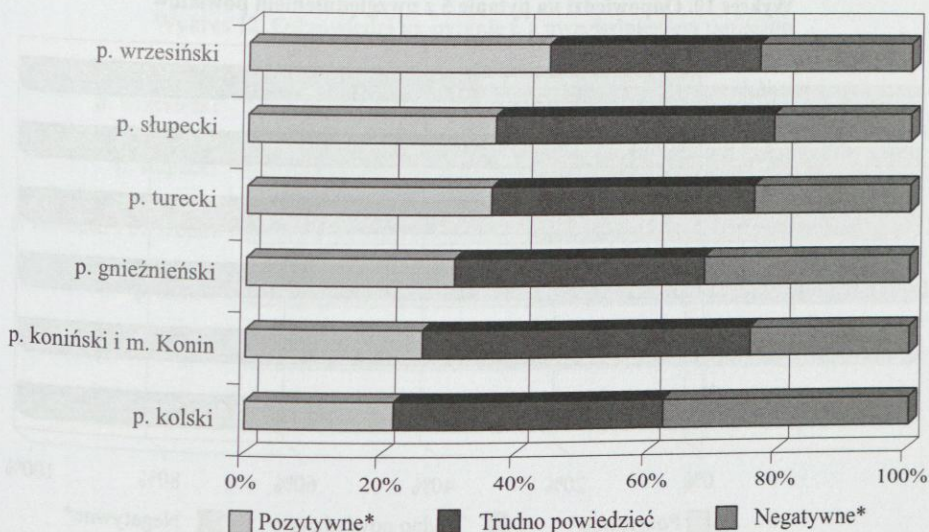
Wykres 7. Odpowiedzi uczniów na pytanie 4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Najkorzystniej spośród wszystkich powiatów oceniono działania władz lokalnych w kwestii rozwoju gospodarczego w powiecie wrzesińskim. Najgorszą opinię o władzach lokalnych wyrazili zaś uczniowie gimnazjów w powiecie kolskim, co ilustruje wykres 8.

Wykres 8. Odpowiedzi na pytanie 4 z uwzględnieniem powiatów

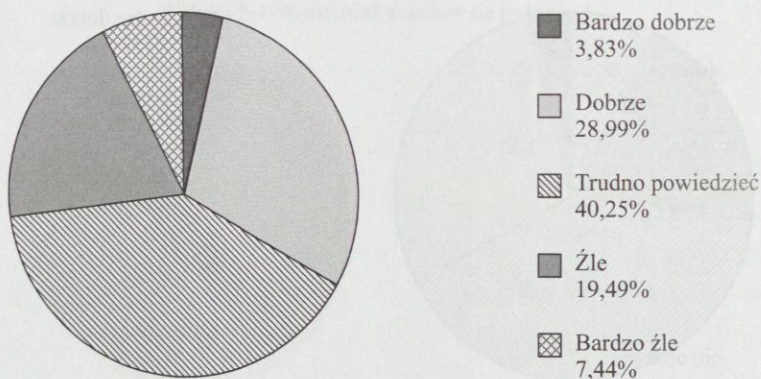

* Oceny pozytywne oznaczają sumę odpowiedzi: zdecydowanie tak i raczej tak, a oceny negatywne sumę odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie. Podobnie będzie w przypadku kolejnych pytań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Pytanie piąte brzmiało: *Jak oceniasz działania władz lokalnych (wójtów, burmistrzów, prezydentów, starostów, rad gmin i radę powiatu) w powiecie X w kwestii rozwoju turystycznego i kulturalnego całego regionu?* Najwięcej uczniów nie potrafiło jasno określić swojego stanowiska, natomiast, podobnie jak miało to miejsce w poprzednim pytaniu, oceny pozytywne nieznacznie przewyższają oceny negatywne, co ilustruje wykres 9.

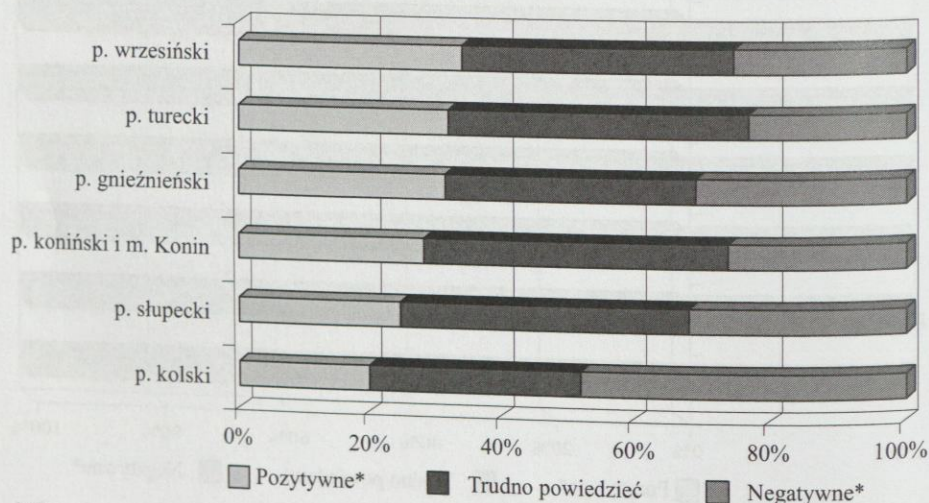
Wykres 9. Odpowiedzi uczniów na pytanie 5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Najkorzystniej spośród wszystkich powiatów oceniono działania władz lokalnych w kwestii rozwoju turystycznego i kulturalnego w powiecie wrzesińskim, najgorzej natomiast uczniowie wypowiedzieli się o działaniach władz lokalnych w powiecie kolskim, co ilustruje wykres 10.

Wykres 10. Odpowiedzi na pytanie 5 z uwzględnieniem powiatów

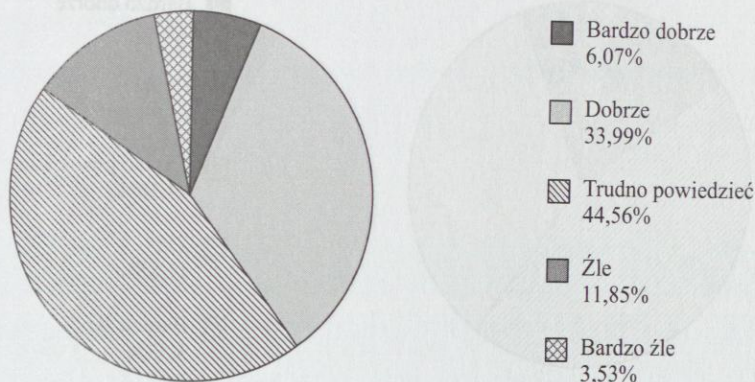

* Oceny pozytywne oznaczają sumę odpowiedzi: zdecydowanie tak i raczej tak, a oceny negatywne sumę odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie. Podobnie będzie w przypadku kolejnych pytań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W punkcie szóstym zapytano: *Jak oceniasz działania organizacji społecznych (fundacji, stowarzyszeń) w powiecie X w kwestii rozwoju gospodarczego całego regionu?* Co czwarty pytany pozytywnie ocenił działania organizacji społecznych w kwestii rozwoju gospodarczego, natomiast odpowiedzi negatywne stanowiły nieco ponad 15%, co ilustruje wykres 11.

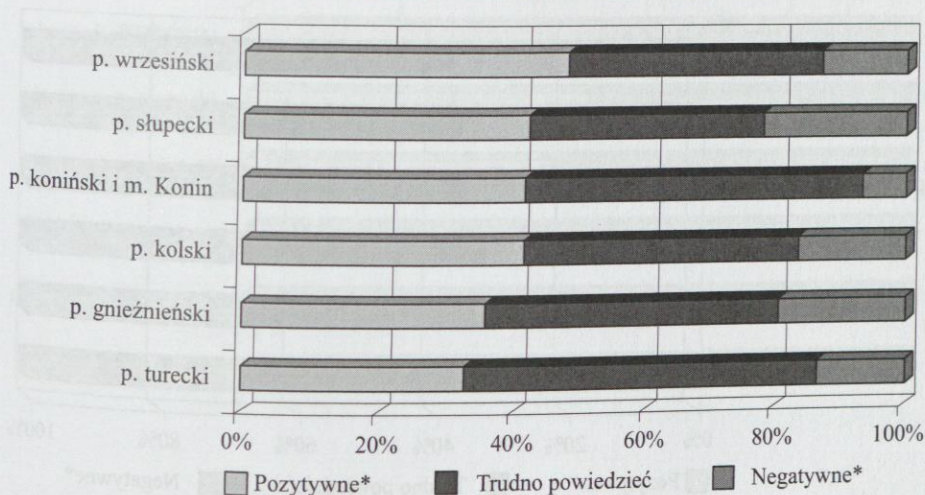
Wykres 11. Odpowiedzi uczniów na pytanie 6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Najkorzystniej spośród wszystkich powiatów oceniono działania organizacji społecznych w kwestii rozwoju gospodarczego w powiecie wrzesińskim, najgorzej natomiast uczniowie wypowiedzieli się o działaniach władz lokalnych w powiecie konińskim i mieście Koninie (tu pojawiło się najwięcej odpowiedzi negatywnych), co pokazuje wykres 12.

Wykres 12. Odpowiedzi na pytanie 6 z uwzględnieniem powiatów

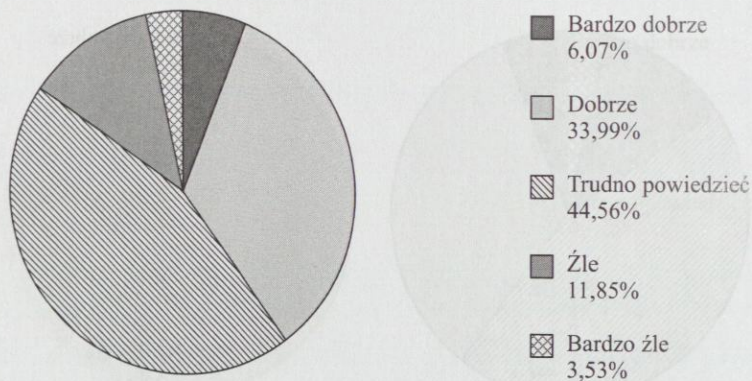

* Oceny pozytywne oznaczają sumę odpowiedzi: zdecydowanie tak i raczej tak, a oceny negatywne sumę odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie. Podobnie będzie w przypadku kolejnych pytań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Pytanie siódme brzmiało: *Jak oceniasz działania organizacji społecznych (fundacji, stowarzyszeń) w powiecie X w kwestii rozwoju turystycznego i kulturalnego całego regionu?* Co trzeci pytany uczeń gimnazjum udzielił odpowiedzi pozytywnej, natomiast odpowiedzi negatywne stanowiły dokładnie 19%, co ilustruje wykres 13.

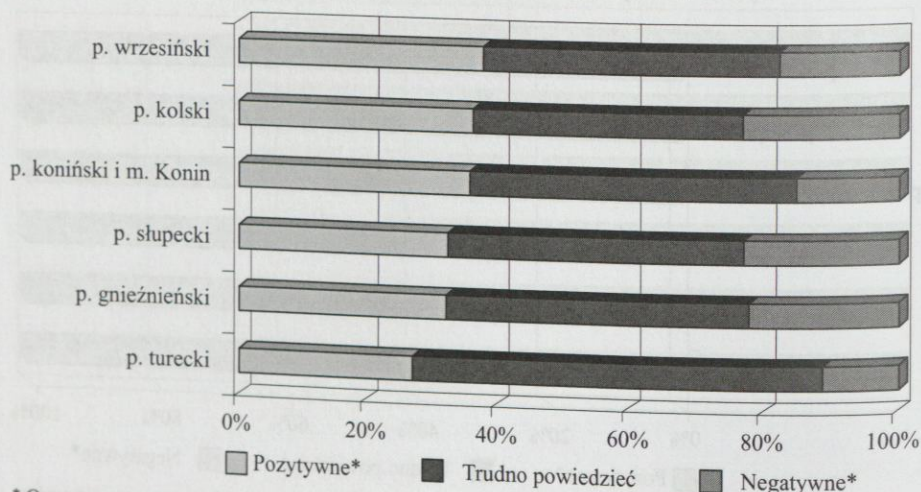
Wykres 13. Odpowiedzi uczniów na pytanie 7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Najkorzystniej spośród wszystkich powiatów oceniono działania organizacji społecznych w kwestii rozwoju turystycznego i kulturalnego w powiecie wrzesińskim, najgorzej natomiast uczniowie wypowiedzieli się o działaniach organizacji społecznych w powiecie słupeckim oraz kolskim. Najmniej pozytywnych odpowiedzi odnotowano natomiast z powiecie tureckim, co obrazuje wykres 14.

Wykres 14. Odpowiedzi na pytanie 7 z uwzględnieniem powiatów

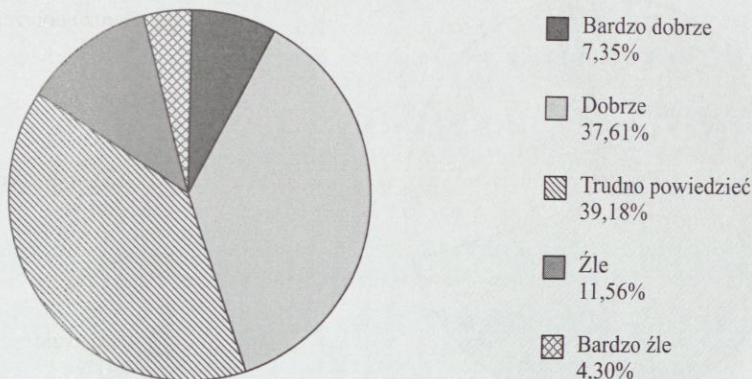

* Oceny pozytywne oznaczają sumę odpowiedzi: zdecydowanie tak i raczej tak, a oceny negatywne sumę odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie. Podobnie będzie w przypadku kolejnych pytań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W punkcie ósmym zapytano: *Jak oceniasz działania prywatnych firm (dużych i małych) w powiecie X w kwestii rozwoju gospodarczego całego regionu?* Spośród wszystkich pytaných blisko 45% pozytywnie oceniło działania prywatnych firm w sferze rozwoju gospodarczego. Co czwarty pytany nie potrafił sprecyzować swojej opinii, co widać na wykresie 15.

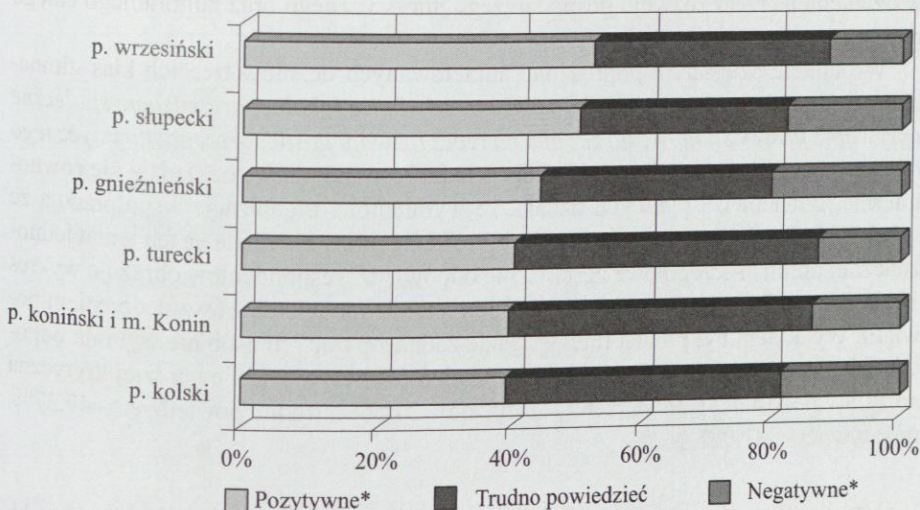
Wykres 13. Odpowiedzi uczniów na pytanie 7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Najkorzystniej spośród wszystkich powiatów oceniono działania prywatnych firm w kwestii rozwoju gospodarczego w powiecie wrzesińskim, najgorzej natomiast uczniowie wypowiedzieli się o działaniach prywatnych przedsiębiorców w powiecie gnieźnieńskim, co ilustruje wykres 16.

Wykres 16. Odpowiedzi na pytanie 8 z uwzględnieniem powiatów

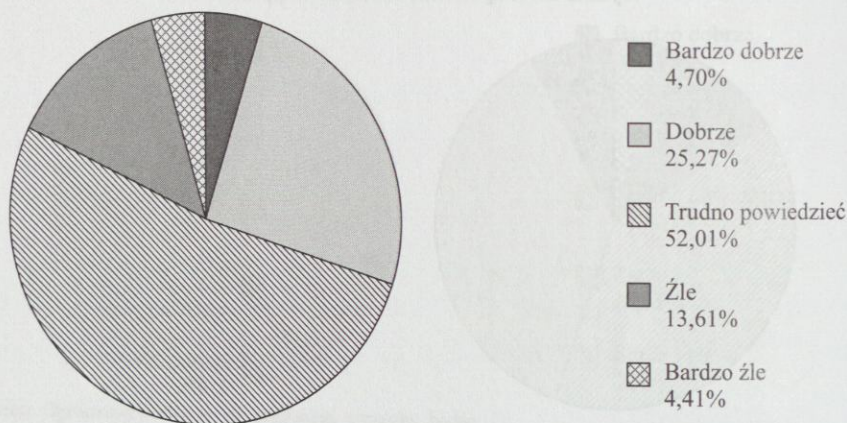

* Oceny pozytywne oznaczają sumę odpowiedzi: zdecydowanie tak i raczej tak, a oceny negatywne sumę odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie. Podobnie będzie w przypadku kolejnych pytań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Pytanie dziewiąte brzmiało: *Jak oceniasz działania prywatnych firm (dużych i małych) w powiecie X w kwestii rozwoju turystycznego i kulturalnego całego regionu?* Co trzeci pytany uczeń gimnazjum udzielił odpowiedzi pozytywnej, natomiast ponad połowa osób była niezdecydowana, co obrazuje wykres 17.

Wykres 17. Odpowiedzi uczniów na pytanie 9

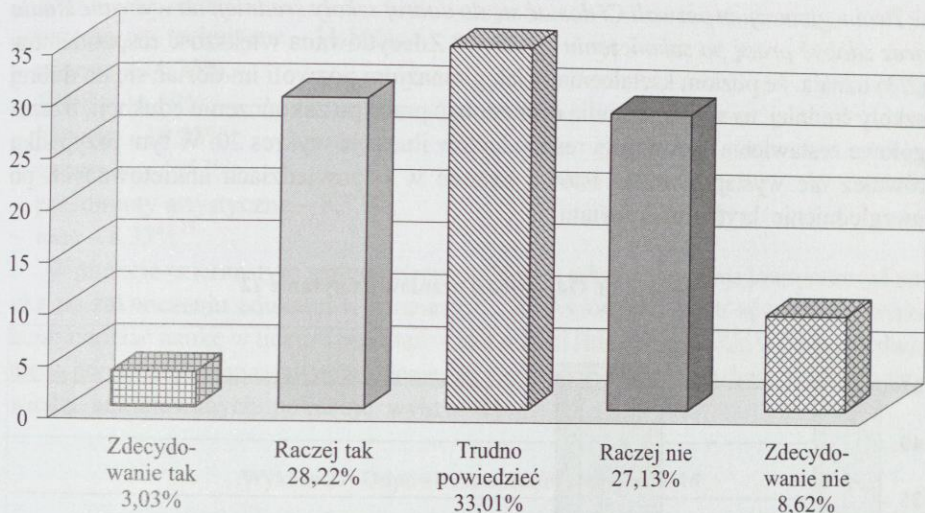
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Warto zaznaczyć, że w przypadku tego pytania nie wystąpiły istotne różnice w odpowiedziach respondentów pochodzących z różnych powiatów. Należy również zauważyć, że w pytaniach od piątego do dziewiątego dominującą odpowiedzią było stwierdzenie „trudno powiedzieć”. Oznacza to, że uczniowie nie dysponują wiedzą na temat zaangażowania władz lokalnych, organizacji społecznych oraz prywatnych firm w działania na rzecz rozwoju gospodarczego, turystycznego oraz kulturalnego całego regionu¹³.

W punkcie dziesiątym poproszono ankietowanych uczniów trzecich klas gimnazjum o odpowiedź na pytanie: *Czy uważasz, że władze lokalne, organizacje społeczne i prywatne firmy współpracują ze sobą na rzecz rozwoju gospodarczego, turystycznego i kulturalnego całego powiatu X?* Odpowiedzi respondentów rozkładają się równomiernie, bowiem 1/3 pytanych uznała, że wymienione organizacje współpracują ze sobą, 1/3 była odmiennego zdania oraz 1/3 respondentów nie miała na ten temat jednoznacznej opinii. Szczegółowe zestawienie odpowiedzi respondentów obrazuje wykres 18. W przypadku tego pytania nie wystąpiły istotne odchylenia z uwzględnieniem powiatu. Wyjątkiem był powiat turecki, gdzie żadna z pytanych osób nie wybrała odpowiedzi „zdecydowanie tak”, a opinia respondentów były wyraźnie bardziej krytyczna aniżeli w pozostałych powiatach (pozytywne – 24,56%, trudno powiedzieć – 47,37%, negatywne – 31,07%).

¹³ Rzeczą interesującą, być może na inne badania ankietowe wśród młodzieży, byłoby poszukiwanie przyczyn takiego stanu rzeczy. Czy młodzi ludzie nie interesują się w ogóle sferą publiczną i stąd ich brak opinii na temat otaczającej ich rzeczywistości społecznej? Pytanie to w niniejszym badaniu nie zostało postawione.

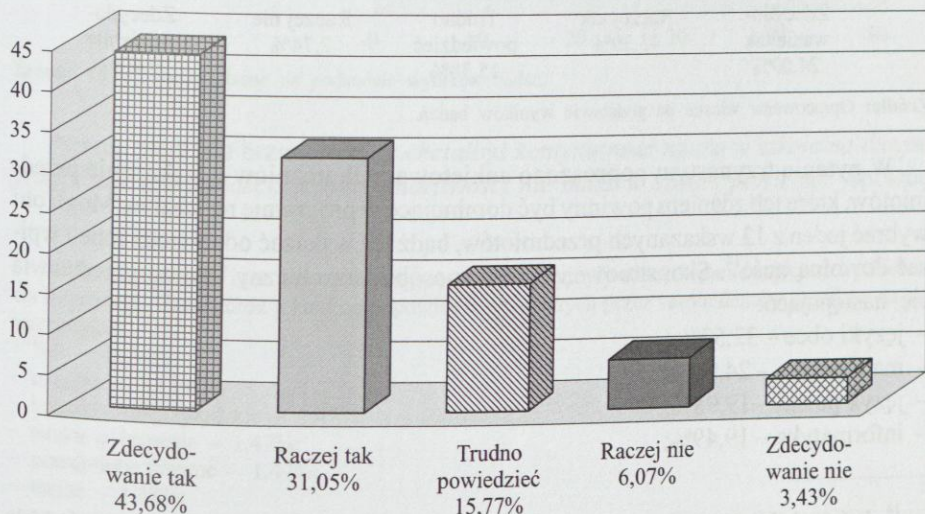
Wykres 18. Odpowiedzi uczniów na pytanie 10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Pytanie jedenaste było bezpośrednio związane z dziesiątym i brzmiało: *Czy uważasz, że władze lokalne, organizacje społeczne i prywatne firmy powinny ze sobą współpracować na rzecz rozwoju gospodarczego, turystycznego i kulturalnego całego powiatu X?* Spośród wszystkich pytaných aż 75% uznało, że współpraca wymienionych podmiotów jest jak najbardziej wskazana, co ilustruje wykres 19. W pytaniu nie wystąpiły istotne różnice w odpowiedziach respondentów po uwzględnieniu poszczególnych powiatów.

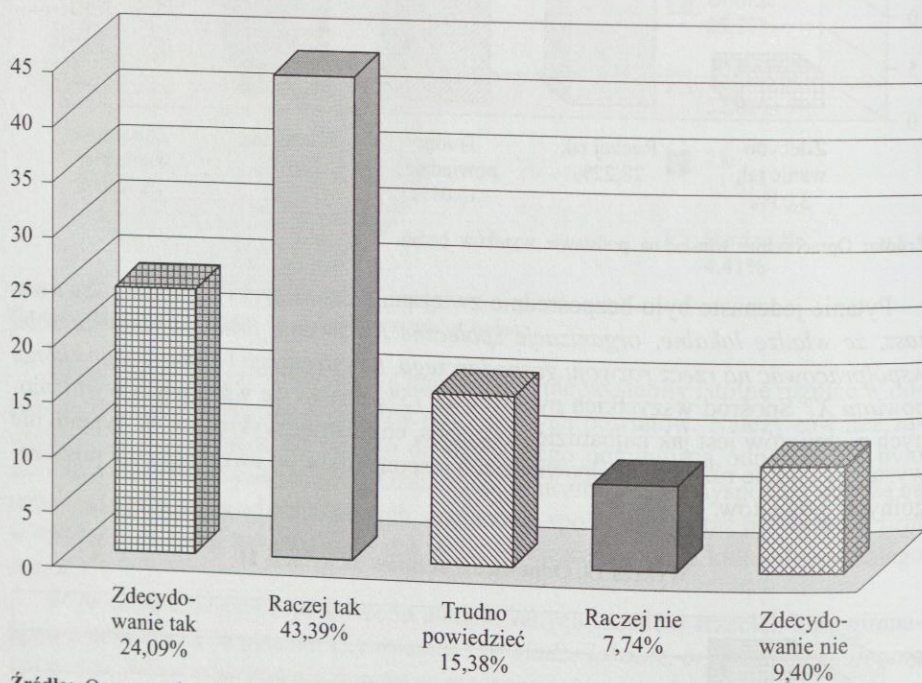
Wykres 19. Odpowiedzi uczniów na pytanie 11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W punkcie dwunastym zapytano młodzież: *Czy uważasz, że poziom kształcenia w Twoim gimnazjum pozwoli Ci dostać się do dobrej szkoły średniej, na wybrane studia oraz zdobyć pracę po zakończeniu edukacji?* Zdecydowana większość respondentów (2/3) uznała, że poziom kształcenia w ich gimnazjum pozwoli im dostać się do dobrej szkoły średniej, na wybrane studia oraz zdobyć pracę po zakończeniu edukacji. Szczegółowe zestawienie odpowiedzi respondentów ilustruje wykres 20. W tym przypadku również nie wystąpiły żadne istotne różnice w odpowiedziach ankietowanych po uwzględnienie kryterium powiatu.

Wykres 20. Odpowiedzi uczniów na pytanie 12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W pytaniu trzynastym poproszono ankietowanych uczniów o wskazanie przedmiotów, które ich zdaniem powinny być dominujące w programie nauczania. Mogli oni wybrać jeden z 12 wskazanych przedmiotów, bądź też wskazać odpowiedź inne i wpisać dowolną treść¹⁴. Skonstruowany w ten sposób hierarchiczny katalog przedstawia się następująco:

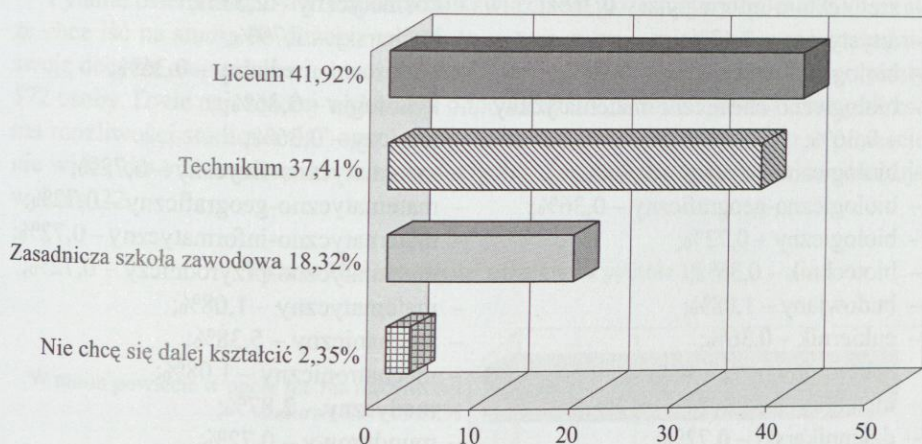
- języki obce – 32,52%;
- matematyka – 24,98%;
- język polski – 19,98%;
- informatyka – 19,49%;

¹⁴ Należy dodać, że suma wszystkich odpowiedzi nie daje łącznie 100%, bowiem uczniowie mieli możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi. Stąd też wyniku procentowego nie sumuje się.

- biologia – 17,43%;
- fizyka – 12,54%;
- przedmioty techniczne – 11,56%;
- chemia – 11,26%;
- WOS – 11,17%;
- historia – 10,58%;
- geografia – 8,52%;
- przedmioty artystyczne – 8,52%;
- inne – 8,33%¹⁵.

W punkcie czternastym zapytano respondentów gdzie zamierzają kontynuować naukę po zakończeniu edukacji w gimnazjum. Większość pytaných uczniów zamierza kontynuować naukę w liceum bądź też w technikum (blisko 80%). Co ważne, zaledwie nieco ponad 2% gimnazjalistów uznaje, że nie chce się dalej kształcić. Wyniki odpowiedzi ankietowanych pokazuje wykres 21.

Wykres 21. Odpowiedzi uczniów na pytanie 14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Pytanie piętnaste brzmiało: *Czy chciałbyś kontynuować naukę w szkole na danym profilu czy specjalności, a takiej możliwości nie masz w swoim powiecie?* Spośród

¹⁵ Wśród kategorii inne najpopularniejszą odpowiedzią były zdecydowanie zajęcia z wychowania fizycznego. Szczegółowy katalog odpowiedzi wskazanych przez respondentów przedstawia się następująco:

- WF – 85,30%;
- muzyka – 5,88%;
- kontakty międzyludzkie – 1,47%;
- nauka o biznesie – 1,47%;
- przedmioty prawne – 1,47%;
- taniec – 1,47%;
- wychowanie do życia w rodzinie – 1,47%;
- zajęcia praktyczne – 1,47%.

wszystkich pytanych osób 2/3 uznało (66,99%), że ma możliwość kontynuowania kształcenia w swoim regionie. Odmiennego zdania była 1/3 badanych osób (33,01%).

Na pytanie szesnaste odpowiedzieć mieli jedynie Ci uczniowie, którzy w poprzednim pytaniu uznali, że nie mają możliwości kontynuowania nauki na wybranym przez siebie profilu. Z takiej możliwości skorzystało 279 osób. Katalog odpowiedzi respondentów jest bardzo rozproszony, stąd też uszeregowany został w kolejności alfabetycznej:

- administracyjny – 0,72%;
- akademicki – 0,36%;
- aktorski – 0,72%;
- analityk – 0,36%;
- angielsko-matematyczny – 0,72%;
- animator kultury – 0,36%;
- architektura – 1,43%;
- architektura krajobrazu – 0,36%;
- architektura wnętrz – 0,72%;
- architektura-informatyka – 0,36%;
- artystyczny – 1,43%;
- biologiczno-chemiczny – 3,94%;
- biologiczno-chemiczno-matematyczny – 0,36%;
- biologiczno-fizyczny – 0,36%;
- biologiczno-geograficzny – 0,36%;
- biologiczny – 0,72%;
- biotechnik – 0,36%;
- budowlany – 1,08%;
- cukiernik – 0,36%;
- dekorator wnętrz – 0,36%;
- dietetyk – 0,36%;
- dziennikarski – 0,72%;
- ekonomiczny – 2,51%;
- elektronik – 1,79%;
- elektryk – 1,43%;
- europejski – 0,36%;
- farmacja – 1,43%;
- filmowy/montażowy – 1,08%;
- filologia polska – 0,36%;
- fizjoterapia – 0,36%;
- fizyka – 0,36%;
- fizykoterapia – 0,36%;
- florystyczny – 0,36%;
- fotograficzny – 1,43%;
- fryzjerski – 2,87%;
- gastronomiczny – 1,43%;
- geodezja – 1,43%;
- geograficzno-językowy – 0,36%;
- grafika komputerowa – 1,08%;
- handlowy – 0,72%;
- historia – 0,72%;
- hotelarski – 0,72%;
- humanistyczny – 2,15%;
- hydrauliczny – 0,36%;
- informatyczny – 5,73%;
- językowy – 1,43%;
- kosmetyczny – 2,51%;
- kucharski – 1,79%;
- kulturowo-medialny – 0,36%;
- kynologia – 0,36%;
- lotniczy – 0,36%;
- matematyczno-fizyczny – 0,72%;
- matematyczno-geograficzny – 0,72%;
- matematyczno-informatyczny – 0,72%;
- matematyczno-przyrodniczy – 0,72%;
- matematyczny – 1,08%;
- mechaniczny – 5,38%;
- mechatroniczny – 1,08%;
- medyczny – 2,87%;
- mundurowy – 0,72%;
- muzyczny – 1,08%;
- niemiecko-geograficzny – 0,36%;
- pedagogiczny – 1,43%;
- plastyczny – 1,08%;
- policyjny – 3,58%;
- politechniczny – 1,79%;
- pożarniczy – 0,36%;
- prawniczy – 1,43%;
- przyrodniczy/środowiskowy/ oceanologia – 1,79%;
- psychologiczny – 0,36%;
- ratownictwo – 0,36%;
- reklama – 0,36%;
- rolniczy – 0,36%;
- spedycja – 0,36%;

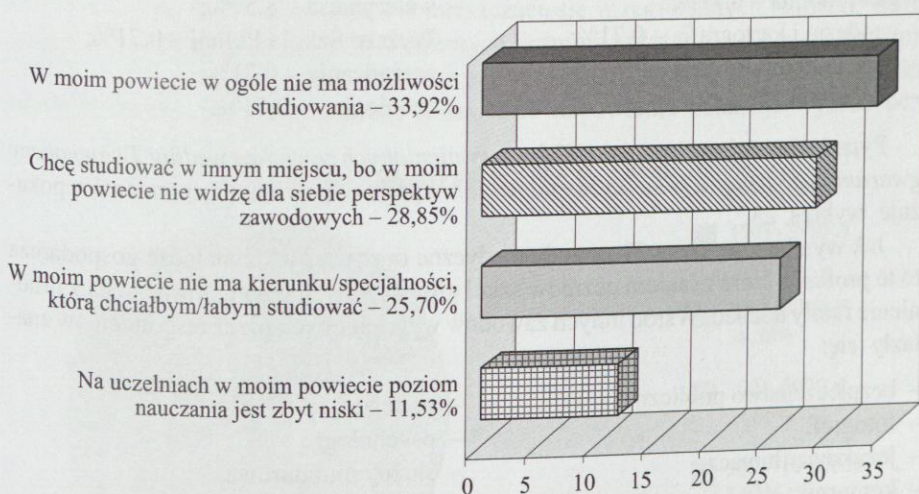
- społeczny/socjalny – 1,08%;
- sportowy – 2,87%;
- sprzedawca – 1,08%;
- strażacki – 0,72%;
- tokarstwo – 0,36%;
- teatralny – 0,36%;
- weterynaria – 3,58%;
- wojskowy – 6,45%;
- z maturą międzynarodową – 0,72%;
- zarządzanie – 0,36%;
- zoologia – 1,08%.

Warto jednak zauważyć, że wiele z wymienionych profili nauczania jest dostępnych w opisywanych powiatach. Wydaje się więc, że czasem problem nie leży w katalogu proponowanych specjalności, ale raczej w powszechnym dostępie do informacji na ich temat.

W pytaniu siedemnastym poproszono uczniów o informację, czy zamierzają kontynuować naukę na poziomie wyższym. Największa liczba osób stwierdziła, że zamierza iść na studia do dużego miasta np. Poznania lub Wrocławia (57,69%), prawie co trzeci pytany nie zamierza iść na studia (31,73%), natomiast 10,58% osób chce studiować w obrębie swojego powiatu. W tym przypadku również nie było istotnych różnic, jeśli chodzi o powiat, z którego pochodził respondent.

Pytanie osiemnaste było bezpośrednio związane z wcześniejszym. Jeśli ktoś uznał, że chce iść na studia do dużego miasta, to w tym pytaniu miał możliwość uzasadnić swoją decyzję o opuszczeniu macierzystego powiatu. Z takiej sposobności skorzystały 572 osoby. Dwie najczęściej wybierane odpowiedzi to „w moim powiecie w ogóle nie ma możliwości studiowania” oraz „chcę studiować w innym miejscu, bo w powiecie nie widzę dla siebie perspektyw zawodowych”. Zestawienie opinii uczniów ilustruje wykres 22.

Wykres 22. Odpowiedzi uczniów na pytanie 18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W punkcie dziewiętnastym poproszono respondentów, którzy uznali, że nie będą studiować w powiecie, bo nie ma tam odpowiedniego kierunku studiów czy specjalno-

ści o wskazanie dziedzin, w jakich chcieliby dalej się kształcić. Z takiej możliwości skorzystało 140 uczniów. Z uwagi na duże rozdrobnienie odpowiedzi przedstawiona poniżej lista została ułożona alfabetycznie:

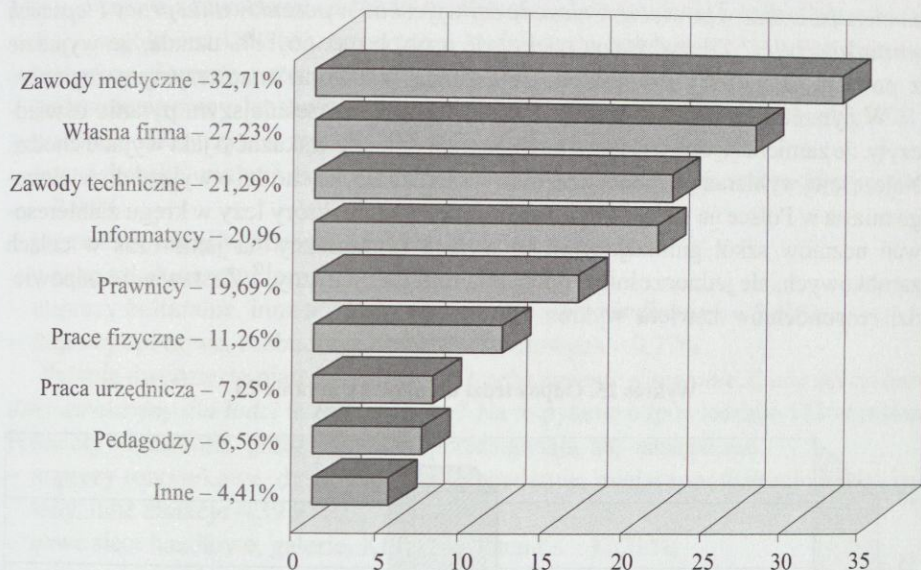
- Akademia Muzyczna – 2,14%;
- aktorstwo – 1,43%;
- architektura – 3,57%;
- architektura krajobrazu – 0,71%;
- artystyczny – 3,57%;
- astronomia – 0,71%;
- AWF – 3,57%;
- biegły rewident – 0,71%;
- biologia – 0,71%;
- budownictwo – 0,71%;
- chemia – 1,43%;
- dermatologia – 0,71%;
- diagnostyka laboratoryjna – 0,71%;
- dietetyka – 0,71%;
- dziennikarstwo – 0,71%;
- ekonomia – 2,86%;
- filologia – 0,71%;
- filologia angielska – 2,14%;
- filologia germańska – 0,71%;
- fizjoterapia – 0,71%;
- fotografia – 2,14%;
- fryzjerstwo – 0,71%;
- gastronomia – 0,71%;
- geodezja i kartografia – 0,71%;
- grafika komputerowa – 0,71%;
- handel – 0,71%;
- hodowla koni i jeździectwo – 0,71%;
- hotelarstwo – 0,71%;
- humanistyczno-artystyczny – 0,71%;
- informatyka – 6,43%;
- konstrukcja maszyn – 0,71%;
- kosmetologia – 2,14%;
- kryminalistyka – 1,43%;
- logistyka – 1,43%;
- mechatronika – 0,71%;
- medycyna – 12,14%;
- oficerski/wojsko/marynarka wojenna – 4,29%;
- pedagogika – 2,86%;
- politechnika – 5,71%;
- politologia – 1,43%;
- pożarnictwo – 0,71%;
- prawo – 6,43%;
- przyroda-kultura – 0,71%;
- psychologia – 1,43%;
- rachunkowość – 0,71%;
- strażacki – 0,71%;
- turystyka – 0,71%;
- weterynaria – 8,57%;
- Wyższa Szkoła Policji – 0,71%;
- zarządzanie – 0,71%;
- zoologia – 0,71%.

Pytanie dwudzieste brzmiało: *Które z wymienionych zawodów według Twojej oceny gwarantować będą za kilka lat zatrudnienie?* Wyniki odpowiedzi respondentów pokazuje wykres 23.

Jak wynika z wykresu 23 zawody medyczne oraz własna działalność gospodarcza to te profesje, które zdaniem uczniów szkół gimnazjalnych gwarantować będą zatrudnienie i stały dochód. Wśród innych zawodów wymienionych przez respondentów znalazły się:

- bezpieczeństwo publiczne;
- fotograf;
- językowe/tłumacz;
- komornik;
- logistyka;
- mechanika;
- menager;
- nauczyciel WF;
- policja;
- psycholog;
- służby mundurowe;
- sprzedawca;
- stolarz;
- studio nagrań;
- tancerz;
- wojsko.

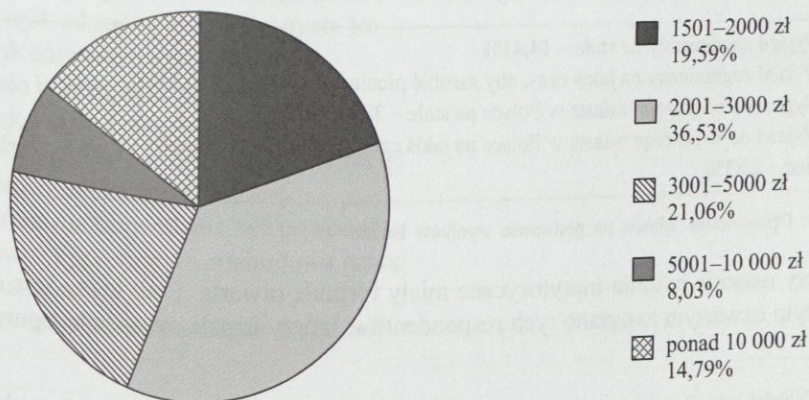
Wykres 23. Odpowiedzi na pytanie 20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Pytanie dwudzieste pierwsze brzmiało: *Jakich dochodów otrzymywanych „na rękę” oczekujesz, gdy podejmiesz swoją pierwszą pracę w życiu?* Spośród pięciu zaproponowanych przedziałów płacowych największą popularnością cieszył się ten, w którym przyszły zarobek miał się kształtować w przedziale 2001–3000 zł netto. Jeśliby porównać te oczekiwania ze średnią płacą w badanych powiatach to wydaje się, że jest to oczekiwanie nieco zawyżone, ale mieszczące się w regionalnych realiach. Warto jednak odnotować, że prawie 15% badanych uczniów szkół gimnazjalnych oczekuje zarobków netto w swojej pierwszej pracy powyżej 10 000 zł, co wydaje się być oczekiwaniem nierealnym. Szczegółowe zestawienie odpowiedzi pokazuje wykres 24.

Wykres 24. Odpowiedzi uczniów na pytanie 21

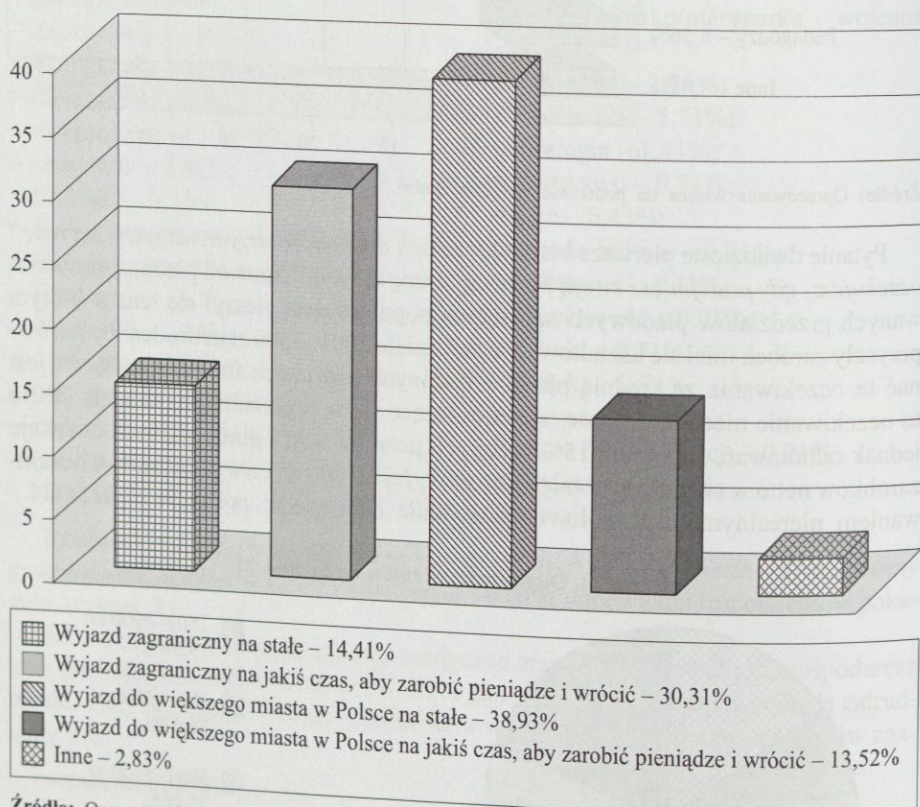

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W punkcie dwudziestym drugim zapytano uczniów: *Czy po zakończeniu edukacji zamierzasz zostać w powiecie X na stałe czy wyjechać w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków życia?* Zdecydowana większość osób, bo aż 66,11% uznała, że wyjedzie z powiatu, a 33,89% stwierdziła, że zostaną w swoim macierzystym regionie.

W pytaniu dwudziestym trzecim osoby, które we wcześniejszym pytaniu oświadczyły, że zamierzają opuścić teren powiatu miały okazję wskazać o jaki wyjazd chodzi. Najczęściej wybraną odpowiedzią było stwierdzenie, że chodzi o wyjazd do większego miasta w Polsce na stałe. Drugim rodzajem wyjazdu, który leży w kręgu zainteresowań uczniów szkół gimnazjalnych to wyjazd zagraniczny na jakiś czas w celach zarobkowych, ale jednocześnie z opcją powrotu do ojczyzny¹⁶. Zestawienie odpowiedzi respondentów zawiera wykres 25.

Wykres 25. Odpowiedzi uczniów na pytanie 23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Trzy ostatnie pytania merytoryczne miały formułę otwartą. I tak w punkcie dwudziestym czwartym zapytano tych respondentów, którzy uznali, że wyjadą z powiatu,

¹⁶ Wśród innych ankietowani uczniowie wymienili: wyjazd za granicę, wyjazd do większego miasta, wyjazd do miejscowości rodzinnej.

co musiałoby się stać, aby na pewno zostali w powiecie X na stałe i tu realizowali swoje plany życiowe i zawodowe. Z takiej możliwości skorzystało 515 osób. Odpowiedzi zostały uogólnione i skategoryzowane w podobne do siebie zbiory¹⁷. Katalog postulatów sformułowany przez uczniów wygląda następująco:

- zapewnienie pracy, lepsze zarobki, nowe inwestycje, więcej miejsc pracy – 63,50%;
- nic mnie nie zatrzyma, wyjadę, nie zmienię decyzji – 13,98%;
- inne (choroba, zmiana rządu, potrzeba rewolucji, inne mniej realne odpowiedzi) – 7,96%;
- poprawa sytuacji w mieście – 6,41%;
- więcej szkół, uczelni, profili – 4,27%;
- imprezy kulturalne, inne atrakcje, rozwinięcie sieci handlowych – 3,11%;
- imprezy sportowe, rozbudowa obiektów sportowych – 0,77%.

Pytanie dwudzieste piąte brzmiało: *Co trzeba zmienić w regionie X, aby był on bardziej atrakcyjny dla ludzi w Twoim wieku?* Na to pytanie odpowiedziało 673 uczniów. Postulaty wysuwane przez uczniów przedstawiają się następująco:

- imprezy rozrywkowe, dyskoteki, kluby, kawiarnie, miejsca spotkań młodzieży, baseny, inne atrakcje – 39,97%;
- nowe sieci handlowe, galerie, KFC, McDonald's – 12,78%;
- imprezy i zawody sportowe, rozbudowa stadionów, inne atrakcje sportowe – 9,21%;
- zwiększenie liczby miejsc pracy, walka z bezrobociem, lepsze zarobki – 7,73%;
- dostęp do kultury, biblioteki, kina, teatru, koncerty, festiwale, muzea – 7,28%;
- rozbudowa i polepszenie bazy szkół i uczelni – 4,90%;
- rozwój turystyki i rekreacji – 3,57%;
- budowa skateparku – 2,97%;
- wszystko zmienić – 2,08%;
- utworzenie tras rowerowych, rozbudowa parków, place zabaw – 1,93%;
- poprawa komunikacji, remont i budowa dróg – 1,93%;
- wszystko jest dobrze, nic nie trzeba zmieniać – 1,19%;
- zmiana władz – 1,04%.

Wreszcie ostatnie pytanie miało charakter fakultatywny. Otóż ankietowani uczniowie mieli możliwość wskazać sprawy, o które nie pytano, a były dla nich istotne z punktu widzenia tego badania? Uczyniło to 51 osób. Zagadnienia, które można byłoby więc poruszyć zdaniem ankietowanych to:

- brak uniwersytetów, szkół;
- mało imprez, brak atrakcji;
- brak miejsc pracy, bezrobocie;
- komunikacja, naprawa i remonty dróg;
- zmniejszenie podatków;
- ogólne niezadowolenie bez powodu;
- inwestycje sportowe, rozbudowa boisk;
- zmiana władz;
- rozwinięcie sieci handlowych, galerii.

¹⁷ Podobnie będzie w przypadku dwóch pozostałych pytań.

Podsumowanie i wnioski

Tak przedstawiają się zbiorcze wyniki badań ankietowych. Odpowiedzi respondentów są dość mocno rozproszone i zróżnicowane przy uwzględnieniu powiatu, z którego pochodzą uczniowie. Niemniej jednak warto dokonać podsumowania przedstawionych opinii.

W pierwszej części ankiety pytano o kwestię oceny sytuacji w powiatach oraz działań na rzecz jej poprawy przez różne podmioty. Ocena możliwości rozwoju gospodarczego danego regionu oceniona została umiarkowanie, bowiem zaledwie 1/3 pytanym uznała, że region dysponuje korzystnymi możliwościami rozwoju. Na podobnym poziomie oceniona została atrakcyjność turystyczna, jednakże w tym przypadku prawie 47% pytanym osób oceniła ją negatywnie. Nieco gorzej oceniono ofertę kulturalną i rozrywkową, w szczególności dla młodych ludzi, bowiem blisko połowa ankietowanych oceniła ją źle.

Pytania od czwartego do dziewiątego dotyczyły oceny działalności władz lokalnych, organizacji społecznych oraz prywatnych przedsiębiorców w sferze rozwoju gospodarczego oraz kulturalnego i rozrywkowego. Jeśli chodzi o działania na rzecz rozwoju gospodarczego, to tutaj doceniono przede wszystkim przedsiębiorców (44,96% odpowiedzi pozytywnych), organizacje społeczne znalazły uznanie u 40,06% ankietowanych, natomiast władze lokalne 30,26%. Jest to niepokojące, bowiem *de facto* to zadaniem władz lokalnych jest kształtowanie rozwoju, w tym przede wszystkim rozwoju gospodarczego. Organizacje społeczne oraz prywatne firmy pełnią rolę wspomagającą.

Nieco inaczej wygląda sytuacja w przypadku pytań dotyczących działań wskazanych wyżej podmiotów w kwestii rozwoju turystycznego i kulturalnego. Otóż najwięcej ocen pozytywnych uzyskały organizacje społeczne (33,79%), nieco mniej władze lokalne (32,82%), a najmniej prywatne firmy (29,97%). Różnice są jednak niewielkie. To, co może niepokoić to fakt, że w pytaniach od piątego do dziewiątego dominującą odpowiedzią było stwierdzenie „trudno powiedzieć”. Przyczyny takiego wyboru dokonanego przez uczniów mogą być dwie. Pierwsza zakłada, że młodzi ludzie nie posiadają wystarczającej wiedzy na temat otaczającej ich rzeczywistości społeczno-gospodarczej i w związku z tym nie są w stanie jednoznacznie wyrazić swojej opinii. Druga wynika poniekąd z tej pierwszej i sugeruje, że młodzi ludzie nie interesują się otaczającą ich rzeczywistością, a ich poziom partycypacji w społeczeństwie ogranicza się do niezbędnego minimum.

W pytaniach od pierwszego do ósmego występowały różnice w odpowiedziach ankietowanych uczniów szkół gimnazjalnych. W niemalże wszystkich przypadkach najwyższe noty stawiane były przez uczniów z powiatu wrzesińskiego. Jedynym wyjątkiem od tej reguły była kwestia atrakcyjności turystycznej, gdzie osoby z powiatu gnieźnieńskiego wykazały się większym optymizmem. W kontekście turystyki zaskakuje również stosunkowo wysoka pozycja powiatu kolskiego. Jest to ciekawe szczególnie w kontekście informacji zawartej na stronie internetowej Starostwa Powiatowego w Kole, gdzie w zakładce „Turystyka” widnieje informacja: „Powiat kolski nie jest obszarem o dużym potencjale turystycznym”¹⁸.

¹⁸ http://www.starostwokolskie.pl/content.php?cms_id=514&lang=pl&p=p1, 7.04.2013.

Jako że działania w partnerstwie w kwestii rozwoju gospodarczego, kulturalnego czy rozrywkowego wydają się być skuteczniejsze od inicjatyw podejmowanych niezależnie przez różne podmioty poproszono uczniów o wyrażenie opinii na temat dotychczasowej współpracy władz lokalnych, organizacji społecznych i prywatnych firm na rzecz rozwoju gospodarczego, turystycznego i kulturalnego. Jedynie co trzecia badana osoba ocenia tą współpracę pozytywnie. Tymczasem gdy zapytano respondentów o ewentualną konieczność nawiązania współpracy władz lokalnych, organizacji społecznych i prywatnych firm na rzecz rozwoju gospodarczego, turystycznego i kulturalnego zdecydowana większość (74,73%) uznała, że taka współpraca jest pożądana.

W drugiej części ankiety ciężar pytań przesunął się w kierunku kształcenia i perspektyw zawodowych z tym związanych. Okazuje się, że 2/3 pytanych osób uznało, że poziom kształcenia w gimnazjum jest wystarczający, a perspektywy dostania się do dobrej szkoły średniej, na wybrane studia oraz możliwość zdobycia pracy po zakończeniu edukacji są obiecujące. Respondenci dokonali również oceny poszczególnych przedmiotów prowadzonych w szkole, wskazując te, które ich zdaniem powinny dominować w programie nauczania w kontekście przyszłego zatrudnienia. Na pierwszym miejscu znalazły się języki obce, matematyka, informatyka czy język polski. Postulat, aby w szkole nauczać więcej matematyki (24,98%) pokazuje, że młodzi ludzie mają świadomość, iż jej dobra znajomość może okazać się ważna w perspektywie dalszej edukacji, a później pracy zawodowej.

Długofalowe plany edukacyjne młodzieży są w dużym stopniu sprecyzowane. Najwięcej osób zamierza kontynuować kształcenie w liceum oraz technikum, a prawie co piąty pytany uczeń wybiera się do zasadniczej szkoły zawodowej. Wśród wszystkich pytanych jedynie 2,35% stwierdziło, że nie chce się dalej uczyć. Zdecydowana większość osób (66,99%) uznała również, że ma możliwość kontynuowania nauki w swoim regionie. Co trzecia pytana osoba uznała, że aby kształcić się w wybranym przez siebie profilu będzie musiała opuścić powiat. Osoby te miały możliwość wskazać wybrane przez siebie profile kształcenia. Lista zaproponowana przez uczniów jest bardzo długa. Należy w tym momencie poczynić dwie uwagi. Po pierwsze część z postulowanych profili kształcenia jest dostępna w macierzystym powiecie danego ucznia, który składa taką propozycję. Oznacza to, że uczniowie nie są dostatecznie poinformowani o możliwościach kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym. Po drugie, jeśli dany profil nie jest proponowany w macierzystym powiecie to okazuje się, że w skali całego subregionu takie możliwości w wielu przypadkach już są.

Jeśli chodzi o plany młodzieży dotyczące kształcenia na poziomie wyższym, to okazuje się, że zaledwie co dziesiąta osoba zmierza podjąć studia w obrębie własnego powiatu, co trzeci uczeń nie zamierza iść na studia, natomiast zdecydowanie najwięcej osób (57,69%) deklaruje chęć podjęcia studiów w którymś z dużych miast, np. Poznaniu lub Wrocławiu. Uczniowie motywowali decyzję o wyjeździe na studia albo faktem, że w ich powiecie nie ma w ogóle możliwości studiowania, co w przypadku różnych kierunków studiów może być prawdziwe, albo też zamierzają wyjechać na studia, bo w swoim powiecie nie widzą dla siebie żadnych perspektyw zawodowych. Jednocześnie osoby te mogły wskazać kierunek lub specjalność studiów, który chcieliby studiować. Również w tym przypadku katalog kierunków zaproponowanych przez uczniów

jest bardzo szeroki. Wydaje się mało prawdopodobne, aby władze lokalne i regionalne uczelnie wyższe były w stanie spełnić chociażby część z tych postulatów.

Zapytano też uczniów, jakie ich zdaniem profesje gwarantować będą zatrudnienie w przyszłości. Największą popularnością cieszyły się zawody medyczne, prowadzenie własnej działalności gospodarczej, zawody techniczne, informatycy oraz prawnicy. Jednocześnie poproszono respondentów o zadeklarowanie oczekiwanych dochodów w swojej pierwszej pracy po zakończeniu edukacji. Najwięcej osób wyraziło nadzieję, że ich miesięczny zarobek netto będzie się mieścił w przedziale 2001–3000 zł, co wydaje się być oczekiwaniem racjonalnym z uwagi na sytuację w regionie i średni poziom zarobków. Znaleźli się jednak i tacy (14,79%), którzy oczekują ponad 10 000 zł netto miesięcznie.

Ankietowanych poproszono również o złożenie deklaracji czy po zakończeniu edukacji zamierzają zostać w swoim powiecie, czy też chcą wyjechać w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków życia. Okazało się, że 2/3 pytanym osób zamierza wyjechać z powiatu. W ich przypadku chodzi przede wszystkim o wyjazd na stałe do większego miasta w Polsce oraz wyjazd zagraniczny na jakiś czas, aby zarobić pieniądze i wrócić do kraju. Do osób deklarujących chęć opuszczenia powiatu skierowano pytanie, co musiałoby się stać, aby zostali oni w swoim regionie i tutaj realizowali swoje plany życiowe i zawodowe. Analiza odpowiedzi uczniów nie pozostawia wątpliwości, że tym warunkiem byłoby zapewnienie pracy, lepsze zarobki oraz nowe inwestycje. Warto też podkreślić, że 13,98% osób, które udzieliły odpowiedzi uznało, że nic ich nie zatrzyma i nie zmienią oni decyzji.

Młodzież poproszono również o wskazanie potencjalnych zmian w regionie, aby stał się on atrakcyjniejszy dla ludzi w ich wieku. Ankietowani wskazali przede wszystkim imprezy rozrywkowe, dyskoteki, kluby, kawiarnie, miejsca spotkań młodzieży, baseny oraz inne atrakcje. Wskazali także potrzebę powstawania nowych sieci handlowych, galerii, KFC czy McDonald's. Ważne były dla nich również imprezy i zawody sportowe, rozbudowa stadionów, inne atrakcje sportowe, zwiększenie liczby miejsc pracy, walka z bezrobociem, lepsze zarobki oraz dostęp do kultury, biblioteki, kina, teatru, koncerty, festiwale, muzea. Ankietowani mogli również wskazać obszary, o które w badaniu nie pytano, a można byłoby to uczynić. Te obszary pokrywają się z postulatami wskazanymi powyżej.

Niewątpliwie okres socjalizacji szkolnej (także na poziomie gimnazjum) służy przede wszystkim utrwalaniu istniejącego porządku społecznego i dominujących wzorów kultury (Kołtowski, 1959, s. 379). W tym czasie kształtują się również pierwsze „profesjonalne” oceny otaczającej rzeczywistości, także tej szkolnej. W tym kontekście zaprezentowane wyniki badania zdają się potwierdzać tezę, że młodzi ludzie (uczniowie trzecich klas gimnazjum) mają już wyrobione poglądy dotyczące m.in. ich własnej sytuacji życiowej, ewentualnych szans edukacyjnych i przyszłych wyborów drogi zawodowej. Te wyniki pokazują jednocześnie, że obraz polskiej prowincji (z perspektywy powiatu) nie jest zły, daleko mu jednocześnie do ideału. Na podstawie przeprowadzonego badania można bowiem jednocześnie dostrzec, że utrzymuje się wciąż trend polegający na migracji ze wsi i małych miast do dużych aglomeracji, a nawet za granicę. Przyczyny tego stanu rzeczy także pozostają w zasadzie niezmiennie: możliwość kształcenia, znalezienia dobrze płatnego zajęcia, chęć rozwoju, którego nie jest w stanie

zagwarantować miejsce dotychczasowego zamieszkania. Problem w tym, że migracja – w przypadku naszego badania deklarowana przez 2/3 uczestników – negatywnie odbija się na kondycji wsi i małych miast. Drenaż młodych, wykształconych ludzi niekorzystnie wpływa na rozwój prowincji i pogłębia jej problemy.

Przedstawione wyniki badań ankietowych pokazują jaki jest pogląd młodzieży gimnazjalnej na sytuację społeczno-gospodarczą jej regionu. Wyraźnie zaznaczona została również ocena – nawet pozytywna – systemu kształcenia, dookreślone zostały także perspektywy zawodowe. Młodzi ludzie dokonali analizy otaczającej ich rzeczywistości z punktu widzenia ich życiowych interesów. Biorąc pod uwagę zakres badania, mając na względzie ograniczenia natury metodologicznej i pamiętając o tym, by zbytnio nie uogólniać wyników przeprowadzonej ankiety można zaryzykować przypuszczenie, że jest to wyraźny sygnał ostrzegawczy. Otóż gimnazjaliści, jako jednostki zaawansowane, jeżeli idzie o proces uspołeczniania, są zainteresowani sytuacją na rynku pracy. W większości przypadków z rozwagą podchodzą także do swoich wyborów edukacyjnych i myślą o rozwoju kulturalnym. W oparciu o te kryteria myślą/decydują się na poszukiwanie lepszych szans i perspektyw rozwojowych. W konsekwencji często podejmują decyzję o wyjeździe z dotychczasowego miejsca zamieszkania.

W programach nauczania, wśród założeń programowych współczesnej szkoły podkreśla się potrzebę kształtowania postaw obywatelskich nawet w mikroskali (*Podstawa programowa*). Trudno jednak wymagać od młodych „lokalnego patriotyzmu” bez tworzenia im szans na samorealizację w swojej małej ojczyźnie. Dopiero aktywna i przemyślana polityka w sferze edukacji, gospodarki i kultury może przynieść korzyści i doprowadzić do wzrostu identyfikacji młodych ludzi z regionem, z którego pochodzą oraz zachęcić ich do pozostania w rodzinnej miejscowości na stałe. Jest to warunek konieczny dla rozwoju każdego regionu, pozostaje to jednak poza przedmiotem zreferowanego badania i stanowi podstawę kolejnych badań i żywej debaty (Hildebrandt-Wypych, 2012, s. 257–281).

Jeszcze jednym wątkiem, o którym warto wspomnieć w kontekście prowadzonych tu badań i wynikających z uzyskanych danych analiz jest ogólna ocena eksplorowanych terenów. Jest to warte rozpatrzenia szczególnie w kontekście kondycji i przyszłości regionu. Oto trudno bowiem pozbyć się wrażenia, że ocena własnej sytuacji i przyszłości ludzi młodych nie ma przełożenia na kondycję lokalnej społeczności w ogóle. Wręcz przeciwnie – na podstawie prowadzonych badań – można wnosić, że dyskusyjna jest nie tylko teza o umacnianiu się samorządu jako takiego, czy szerzej danej wspólnoty lokalnej, ale i przywiązania do danej jednostki terytorialnej. Trudno bowiem od ludzi młodych, a za chwilę wchodzących w dorosłe życie, wymagać przywiązania do lokalnej wspólnoty, kiedy ta i jej potencjał w żadnej mierze nie gwarantują jej potrzebnego rozwoju czy perspektyw na przyszłość. Może i zabrzmi to banalnie, ale nie można myśleć i mówić o autentycznym rozwoju samorządności i zaangażowaniu obywateli – w tym i młodych – bez odpowiednich warunków, które będą zachęcały ich do pozostania w dotychczasowym miejscu zamieszkania. Z przeprowadzonych i omówionych tu badań wynika jednak, że w przypadku południowo-wschodniej części wielkopolski – przynajmniej w chwili obecnej – nie można wypowiedzieć się pozytywnie. W kontekście rozwoju tej części wielkopolski powinno napawać to jedynie niepokojem. A to już powód do poważnej analizy, uwagi i szeroko rozumianego prze-

ciwdziałania, które zależy paradoksalnie także od tegoż samego samorządu i jego przedstawicieli.

Bibliografia

- Chodubski A. (2008), *Wstęp do badań politologicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Dobór respondentów w badaniach jakościowych, <http://www.pentor.pl/17566.xml>.
- Hildebrandt-Wypych D. (2012), *Kapitał społeczny młodzieży jako podstawa socjalizacji politycznej oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego – sprawozdanie z badań niemieckich*, „Studia Edukacyjne”, nr 22.
- http://www.starostwokolskie.pl/content.php?cms_id=514&lang=pl&p=p1, 7.04.2013.
- Kłopot S. W. (2011), *Niechciane miejsca – szanse stabilizacji życiowej młodzieży wielkiej i małej miasteczkowej*, „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Sociologica”, t. 37.
- Kołtowski K. (1959), *Socjologizm pedagogiczny Durkheima*, „Studia Pedagogiczne”, t. 7.
- Lévi-Strauss C. (1969), *The elementary structures of kinship*, Eyre & Spottiswoode, London.
- Łuszczynski A. (2005), *Podstawy metodologiczne badań politologicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.
- Nowak S. (1970), *Metodologia badań socjologicznych: zagadnienia ogółne*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Ostasiewicz W. (2011), *Badania statystyczne*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- Pawelski L. (2012), *Młodzi w przyszłości – kierunki działań*, „Edukacja Humanistyczna”, nr 1.
- Podstawa programowa wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach*, http://www.men.gov.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=230&Itemid=290.
- System Informacji Oświatowej*, <http://www.cie.men.gov.pl/index.php/wyszukiwarka.html>.
- Szafraniec K. (2011), *Młodzi 2011*, red. M. Boni, Wydawnictwo Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Warszawa.
- Sztumski J. (1999), *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Śląsk, Katowice.
- Turystyka*, http://www.starostwokolskie.pl/content.php?cms_id=514&lang=pl&p=p1.
- Wódz J. (2000), *Socjologia dla prawników i politologów*, Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa.
- Wywiad kwestionariuszowy. Analizy teoretyczne i badania empiryczne: wybór tekstów* (1983), red. K. Latyńska, A. P. Wejland, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.

Streszczenie

Jednym z najważniejszych zadań realizowanych na każdym szczeblu trójszczeblowego podziału terytorialnego jest oświata. Stanowi ona bardzo często największą część w budżecie danej jednostki samorządu terytorialnego, zarówno po stronie dochodów, jak i wydatków. Nie ulega również wątpliwości, że dbałość o system edukacji jest jednym z najważniejszych zadań samorządowych. Nadto zaś – dobre kształcenie – stanowi podstawę rozwoju danego obszaru. Stąd też zespół autorów podjął się trudnego zadania, jakim było przeprowadzenie badań dotyczących oceny oferty edukacyjnej i perspektyw zawodowych młodych ludzi w regionie północno-wschod-

niej Wielkopolski. W szczególności interesowała nas ocena działań władz samorządowych w tym zakresie, a także kooperacja podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych w tym obszarze. Ważnym wątkiem poruszonym w prowadzonych badaniach była również atrakcyjność danego obszaru w różnych jego aspektach. Wyniki przeprowadzonych badań stanowią dobrą podstawę dla władz samorządowych do podjęcia działań zmierzających do rozbudowy czy uatrakcyjnienia oferty edukacyjnej oraz prowadzenia rozsądnej polityki rozwojowej opierającej się w dużej mierze na potencjale młodych ludzi.

Noty o autorach

Dr Paweł Antkowiak – adiunkt w Zakładzie Badań Władzy Lokalnej i Samorządu na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Stypendysta Fundacji UAM oraz programu UNIKAT „Unikatowy Absolwent”. Jego zainteresowania naukowe dotyczą funkcjonowania samorządu terytorialnego, zawodowego i gospodarczego, polityki lokalnej oraz polityki regionalnej Unii Europejskiej.

Dr Łukasz Scheffs – adiunkt w Zakładzie Marketingu Politycznego i Socjotechniki na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Stypendysta Fundacji UAM. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się wokół tematyki marketingu politycznego, nowych mediów oraz różnych wymiarów kolektywizmu i indywidualizmu.